

PIRMA DALIS

1 skyrius

Vasaromis Prinstonas būdavo bekvapis. Nors Ifemelu patiko raminanti medžių žaluma, švarios gatvės ir didingi namai, parduotuvės delikačiai pakeltomis kainomis ir ramus, pastovus išpuoselėtos elegancijos dvelksmas, labiausiai ji žavėjosi tuo, kad čia nesijautė jokio stipraus kvapo. Gal todėl, kad visi kiti Amerikos miestai, kuriuos ji gerai pažinojo, išsiskyrė savitais kvapais. Filadelfijoje galėjai užuosti priplėkusius istorijos pėdsakus. Niu Heivenas atsidavė apsileidimu, Baltimorėje tyrojo druskingo vandens kvapas, Bruklinas dvokė nuo saulės įkaitusiomis atliekomis. O Prinstonas nedvokė niekuo. Čia ji mėgdavo giliai įkvėpti. Mėgdavo stebėti vietos gyventojus, kurie vairuodavo pabrėžtinai mandagiai ir palikdavo savo naujausių modelių automobilius prie ekologiškų maisto prekių parduotuvės Nasau gatvėje, prie sušio restoranų, ledainių, siūlančių penkiasdešimt skirtingų skonių, įskaitant raudonojo pipiro, arba šalia pašto pastato, kur pataikaujantis personalas skubėdavo juos pasitikti prie paradinių durų. Jai patiko žinomis ir išmintimi alsuojantis universiteto miestelis, gotikos stiliaus pastatai vijokliais apaugusiomis sienomis ir tai, kaip nakties prieblandoje įsitvyrodavo vaiduokliška atmosfera. O visų labiausiai jai patiko tai, kad šiame gausos ir komforto krašte ji galėjo dėtis kitu žmogumi, ypatingu didžiai gerbiamo amerikiečių klubo nariu, nekeliančiu jokių abejonių.

Bet jai nepatiko, kad turėdavo vykti į Trentoną pintis kasyčių. Beprasmiška tikėtis, kad Prinstone būtų kasyčių pynimo salonas – tie keletas vietinių juodaodžių, kuriuos jai teko matyti, buvo tokio šviesaus gymio ir tokių glotnių plaukų, kad su kasytėmis jų niekaip neįsivaizduotų. Bet vieną kaitrią popietę laukdama traukinio Prinstono stotyje ji susimąstė, kodėl nėra *nė vieno* salono, kuriame jai galėtų supinti kasytes. Šokoladinis batonėlis rankinėje ištirpo. Tame perone laukė dar keletas žmonių – liesų baltaodžių, vilkinčių pigiais drabužiais. Arčiausiai stovintis vyras valgė ledus vafliniame ragelyje; jai visada buvo truputį keista, kad suaugę amerikiečiai vyrai valgo ledus vafliniame ragelyje, o ypač kad suaugę amerikiečiai vyrai tokius ledus valgo viešoje vietoje.

– Seniai laikas, – traukiniui galiausiai atidundėjus tarė į ją atsisukęs vyras taip familiariai, kaip tai būdinga nepažįstamiems, nusivylusiems viešuoju transportu. Ji jam tik nusišypsavo. Žilstelėję plaukai pakaušyje buvo nušukuoti į priekį – juokingas būdas plikei pridengti. Turbūt dėstytojas, bet ne humanitaras, antraip būtų drovesnis. Gal iš tikslųjų mokslų, pavyzdžiui, chemikas. Anksčiau į tai atsakydavo:

– Žinau... – Kaip kad amerikiečiams būdinga, labiau išreiškiant pritarimą, o ne žinojimą. Paskui užmegzdavo pokalbį – gal pašnekovas pasakys ką nors, kas jai pravers rašant tinklaraštį. Žmonėms malonu, kai jais domisi. Jeigu jiems prakalbus ji nieko neatsakydavo, jie jausdavosi priversti ką nors pridurti. Įpratę užpildyti tylą. Jeigu paklaUSDavo, ką ji gyvenime veikia, neaiškiai atsakydavo „rašau tinklaraštį apie gyvenimą“, nes išgirdę „rašau anoniminį tinklaraštį pavadinimu *Rasė, arba Ne iš Amerikos kilusios juodaodės apmąstymai apie Amerikos juodaodžius (anksčiau vadintus negrais)*“ jie pasijusdavo nepatogiai. Bet yra atsakiusi ir taip. Kartą pasakė traukinyje šalia

sėdėjusiam baltaodžiui su dredais. Jo plaukai buvo lyg tvirtos virvės pasišiaušusiais šviesiais galiukais, o marškinėliai apdriskę, bet juos vilkėdamas stengėsi atrodyti išdidus, kad ji palaikytų jį kovotoju už socialinį teisingumą ir patikėtų, jog jis galėtų būti įdomus kviestinis autorius jos tinklaraštyje.

– Šiais laikais rasių klausimas pernelyg akcentuojamas, juodaodžiams reikėtų pamiršti šitą reikalą, visa esmė dabar klasė, turtingieji ir beturčiai, – ramiai tarė jis.

Ir šie žodžiai tapo jos įrašo, pavadinimu „Ne visi baltaodžiai amerikiečiai su dredais yra šiuo klausimu kompetentingi“, įžanginiu sakiniu. Dar buvo vyras iš Ohajo, įsispraudęs šalia jos lėktuve. Vidutinio amžiaus, sprendė ji iš laisvo kirpimo kostiumo ir apykaklės smailiais kampais. Vyruvi buvo įdomu, ką reikiama „tinklaraštis apie gyvenseną“, ir ji atsakė tikėdamasi, kad jis nebesigilins arba pokalbį mandagiai nutrauks žodžiais „vienintelė rasė yra žmonių rasė“. Bet jis atsakė:

– Ar esi rašiusi apie įsivaikinimą? Niekas šioje šalyje nenori juodaodžių vaikų, ir aš kalbu ne apie maišytos rasės vaikus, o apie grynus juodaodžius. Net juodaodžių šeimos tokių nenori.

Jis papasakojo, kad, jiedviem su žmona įsivaikinus juodaodį, visi kaimynai žiūrėjo taip, lyg jie savo noru ir dėl neaiškių priežasčių būtų tapę kankiniais. Jos tinklaraščio įrašas apie jį, pavadinimu „Prastai apsirengęs vidutinio amžiaus baltaodis iš Ohajo nebūtinai yra toks, kaip tau atrodo“, tą mėnesį surinko daugiausia komentarų. Ji svarstė, ar tą įrašą perskaitė ir jis. Tikėjosi, kad perskaitė. Ji dažnai sėdėdavo kavinėse, oro uostuose ar traukinių stotyse ir stebėdavo nepažįstamuosius, įsivaizduodavo jų gyvenimus, svarstydavo, ar jie kada nors skaitė jos tinklaraštį. Dabar jau buvusį tinklaraštį. Vos prieš keletą dienų paliko paskutinį įrašą, kuris jau surinko du šimtus septyniasdešimt keturis komentarus. Visi tie skaitytojai, kurių skaičius

auga kas mėnesį ir kurie dalijasi bei platina jos įrašus, žino daug daugiau nei ji; todėl jie visada ją kartu ir baugino, ir džiugino. SapphicDerrida, viena aktyviausių komentatorių, rašė: „Net keista, kaip asmeniškai reagavau. Linkiu sėkmės keliaujant neįvardytu „gyvenimo pokyčių“ keliu, bet, prašau, netruk grįžti į tinklaraščio pasaulį. Savo valiūkiškais, kandžiais, šmaikščiais ir susimąstyti verčiančiais įrašais sukūrei erdvę rimtiems pokalbiams svarbiomis temomis.“ Dėl skaitytojų kaip SapphicDerrida, kurie mėgdavo pažerti statistikos duomenų ir vartodavo tokius žodžius kaip „materializuoti“, Ifemelu negalėdavo atsipalaiduoti, nuolat stengdavosi būti originali ir nenusipėjama, todėl laikui bėgant ėmė jaustis lyg maitvanagis, besirausiantis po žmonių istorijų skerdienu ir ieškantis ko nors naudinga. Kartais nežymiai užsimindavo apie rasę. Kartais savimi abejojo. Kuo daugiau rašė, tuo labiau abejojo. Su kiekvienu įrašu nusimesdavo dalį kiaučio, kol ėmė jaustis nuoga ir netikra.

Ledus valgantis vyras traukinyje atsisėdo šalia jos. Norėdama išvengti pokalbio, sustingusiu žvilgsniu stebėjimo į rudą išlietos šaltos frapučino kavos dėmę sau prie kojų, kol atvyko į Trentoną. Peronas buvo sausakimšas juodaodžių, daugiausia storų ir prastai apsirengusių. Ji iki šiol negalėjo atsistebėti, kaip vos po keleto minučių kelionės traukiniu viskas pasikeičia. Pirmaisiais metais Amerikoje, keliaudama Naujojo Džersio viešuoju transportu iki Peno stoties, o iš ten – metro pas tetulę Udžiu į Flatlandsą, stebėdavosi matydama, kaip važiuojant Manhatanu lieknų baltaodžių traukinyje vis mažėja, o pasiekus Brukliną lieka kone vien stori juodaodžiai. Bet ji jų nelaiškė „storais“. Ji juos laikė „dideliais“, mat vienas pirmųjų dalykų, kurių ją išmokė draugė Ginika, buvo tai, kad sakyti „storas“ Amerikoje yra negražu, mat šis žodis išreiškia neigiamą vertinimą, lyg sakant „kvailys“ ar „bukagalvis“, o ne vien apibūdinimą, kaip

antai žodžiai „žemas“ ar „aukštas“. Taigi ji buvo ištrėmusi žodį „storas“ iš savo žodyno. Bet pernai žiemą, po beveik trylikos metų, jis grįžo, kai maisto prekių parduotuvėje prie kasos už jos stovėjęs vyras suburbėjo: „Storuliams nederėtų valgyti tokio šlamšto“, jai ką tik sumokėjus už didžiulį kukurūzų traškučių pakelį. Ji dėbtelėjo į jį nustebusi bei lengvai išsžeidusi ir pagalvojo, kad tai būtų puiki tema naujam tinklaraščio įrašui su paantrašte „Rasė, lytis ir kūno sudėjimas“. Bet grįžusi namo ir veidrodyje pažvelgusi tiesai į akis, suprato tai, ką per ilgai ignoravo: drabužiai tapo per ankšti, judant viena į kitą trynėsi šlaunys, o minkštesnės ir apvalesnės kūno dalys net kratėsi. Ji tapo *stora*.

Žodį „stora“ lėtai pakartojo keletą kartų ir susimąstė apie visus kitus dalykus, kurių įprato Amerikoje garsiai neminėti. Ji buvo stora. Ne apvali ar stambių kaulų; stora – šis žodis buvo taikliausias. Be to, ji ignoravo ir akmenį, gulintį ant širdies. Rašyti tinklaraštį jai sekėsi puikiai, kas mėnesį jį aplankydavo tūkstančiai skaitytojų, už viešas kalbas uždirbdavo nemažai pinigų, gavusi stipendiją studijavo Prinstone ir draugavo su Bleinu („Tu esi tikroji mano gyvenimo meilė“, – parašė jis atviruke jos pastarojo gimtadienio proga), bet jai ant širdies buvo įsitaisęs akmuo. Jau kurį laiką ankstyvais rytais ją kankindavo liguistas nuovargis ir prasta nuotaika, jausdavosi lyg be vietos. Tokia savijauta keldavo ir neaiškų ilgesį, neįvardijamus troškimus, ir norą bent trumpam žvilgtelėti, kaip gyvena kiti, galbūt ir ji taip galėtų, o bėgant mėnesiams visa tai virto geliančia nostalgija. Naršydavo po Nigerijos interneto svetaines, nigeriečių feisbuko profilius ir tinklaraščius, sulig kiekvienu mygtuko paspaudimu atradama vis naują istoriją apie jauną žmogų, ką tik grįžusį į tėvynę su Amerikos ar Britanijos diplomu, įsteigusį investicinę bendrovę, muzikos produkcijos verslą, mados prekės ženklą,

žurnalą, greitojo maisto franšizę. Žiūrėdama į tų vyrų ir moterų nuotraukas pajusdavo silpną netekties skausmą, tarsi tie žmonės būtų išplėšę kažką jai iš rankų, gyvenę jos gyvenimą. Nigerija tapo vieta, kurioje ji turėtų būti, vienintelė vieta, kur ji galėtų suleisti šaknis netrokšdama jų išrauti ir sulyginti žemės paviršių. Be to, dar yra Obinzė. Jos pirmoji meilė, pirmas mylimasis, vienintelis, kuris visada ją suprasdavo. Dabar jis vedęs ir turi vaikų, jūdvių ryšys nutrūko prieš daugelį metų, bet ji vis tiek negalėjo apsimesti, kad iš dalies tėvynės ilgisi ne dėl jo, kad dažnai apie jį negalvoja, neprisimena jūdvių praeities, neieško ženklų to, ko negalėtų įvardyti.

Nemandagus nepažįstamasis parduotuvėje, – kas žino, kokių sunkumų tam suvargusiam plonalūpiui teko patirti, – užuot ją įžeidęs, privertė atsitokėti.

Ji ėmė planuoti ir svajoti, ieškoti darbo Lagose. Iš pradžių Bleinui nesakė, nes pirmiausia norėjo baigti studijas Prinstone, o jas baigusi nesakė todėl, kad norėjo palaukti, kol jausis užtikrinta. Bet savaitės bėgo ir ji suprato, kad užtikrinta nesijaus niekada. Todėl galiausiai pasakė, kad grįžta namo, ir pridūrė „privalau“, žinodama, kad jis supras, jog tai pabaiga.

– Kodėl? – kone automatiškai paklausė Bleinas, nustebintas tokios žinios.

Jiedviem sėdint jo svetainėje Niu Heivene, švelnaus džiazio ir saulės šviesos apsupty, ji pažiūrėjo į jį, savo geraširdį suglumsį vaikina, ir pajuto, kaip diena įgavo liūdną, melancholišką atspalvį. Jiedu kartu gyveno trejus metus, trejus metus nepriekaištingai lyg išlyginta paklodė, iki to vienintelio karto, kai prieš keletą mėnesių susipyko – Bleino akys kaltinamai sustingo ir jis nustojo su ja kalbėtis. Bet šią krizę įveikė – daugiausia Barako Obamos dėka, mat jis atgaivino abiem bendrą entuziazmą. Rinkimų vakarą, prieš pat Bleinui ją pabučiuojant, jo veidu

nusirito ašaros ir jis taip tvirtai ją apkabino, tarsi Obamos pergalė būtų buvusi ir jūdviejų asmeninė pergalė. O dabar ji pranešė jam, kad viskas baigta. „Kodėl?“ – klausė jis. Universitete dėstė sudėtingas idėjas, o jos prašė pateikti vos vieną *priežastį*. Bet ji nepatyrė jokio aiškaus nušvitimo ir jokio pagrindo tam neturėjo; tiesiog pamažu kaupėsis apmaudas ją pagaliau išjudino. Šito nesakė, jam būtų skaudu sužinoti, kad ji taip jautėsi jau senokai ir kad draugaudama su juo tarsi buvo laiminga namuose, bet nuolat žiūrėdavo pro langą.

– Pasiimk šitą augalą, – tarė Bleinas paskutinę dieną, kai ji rinkosi jo bute laikytus drabužius.

Jis stovėjo virtuvėje susigūžęs ir sugniuždytas. Tai buvo jo namų augalas, tristiebis bambukas išsikerojusiais žaliais lapais. Paėmus tą augalą, į ją staiga įsismelkusi vienatvė nepaleido net kelias savaites. Ir paskui kartais sugrįždavo. Kaipgi įmanoma ilgėtis to, ko nebenori? Bleinui reikėjo to, ko ji negalėjo suteikti, o jai reikėjo to, ko negalėjo jis, ir visgi ji ilgėjosi to, ką galbūt būtų turėjusi.

Ir štai vieną nuostabią vasaros dieną ji ėjo pintis kasyčių prieš kelionę namo. Ant odos nusėdo lipni tvankuma. Trentono perone buvo trigubai už ją stambesnių žmonių ir ji su didžiu susižavėjimu žvelgė į vieną jų – moterį itin trumpu sijonu. Lieknų kojų demonstravimas vilkint mini sijonus jai atrodė normalu – saugu ir paprasta rodyti kojas, kuriomis gėrisi visas pasaulis, o štai toks storos moters poelgis liudijo apie tylų ir vienišą tikėjimą savo teisumu, nesuvokiamu kitiems. Ifemelu sprendimas grįžti buvo kažkuo panašus; kaskart, kai ją apnikdavo abejonės, įsivaizduodavo save vieną, stovinčią kone didvyriškai, kad tik atsikratytų to netikrumo. Storoji moteris buvo viena iš koordinatorių, globojančių šešiolikos ar septyniolikos metų amžiaus paauglių grupę. Aplinkui susibūrę paaugliai, vilkintys geltonus

marškinėlius su vasaros programos reklama iš priekio ir iš nugaros, juokėsi ir šnekučiavosi. Ifemelu jie priminė jos pusbrolių Daiką. Vienas aukštas tamsus vaikinys lieknu raumeningu atletu kūnu atrodė visai kaip jis. Žinoma, Daikas tikrai neavėtų espadrilių. Pavadintų jas „skystalais“. Šitokio apibūdinimo ji anksčiau nebuvo girdėjusi; pirmą kartą šį žodį Daikas pavartojo prieš keletą dienų, pasakodamas, kaip ėjo apsipirkti su teta Udžiu.

– Mama norėjo nupirkti man tuos kvailus batus. Sesut, juk žinai, kad negalėčiau avėti tokių skystalų!

Ifemelu stojo į taksi eilę prie stoties. Tikėjosi, kad vairuotojas nebus iš Nigerijos, mat šie, vos išgirdę jos akcentą, arba puola agresyviai girtis turintys magistro diplomą, o taksistais dirbantys tik papildomai, ir priduria, kad duktė pateko į geriausiųjų sąrašą Ratgerso universitete, arba vairuoja niūriai tylėdami, atiduoda gražą, į jos padėką nė nesureagoja ir visą laiką jaučiasi pažeminti, kad jų tautietė, paprasta mergina iš Nigerijos, ko gero, dirbanti slauge, buhalterė ar netgi daktare, žiūri į juos iš aukšto. Nė vienas nigerietis taksi vairuotojas Amerikoje nenorėjo laikyti savęs taksi vairuotoju. Priėjo jos eilė. Jai teko vidutinio amžiaus juodaodis. Atsidariusi dureles žvilgtelėjo į vairuotojo sėdynės atlošą. *Mervinas Smitas*. Ne iš Nigerijos. Bet ką gali žinoti. Čia nigeriečiai pasirenka įvairiausius vardus. Net ji kartą buvo prisistačiusi ne savo vardu.

– Kaip laikotės? – paklausė vyras.

Jai kaipmat palengvėjo iš akcento supratus, kad vyras iš Karibų.

– Ačiū, puikiai.

Ifemelu davė jam Mariamos afrikietiško plaukų pynimo salono adresą. Į šį ėjo pirmą kartą (įprastinis salonas buvo uždaromas, mat savininkė grįžo į Dramblio Kaulo Krantą tuoktis),

bet net neabejojo, kad šis niekuo nesiskirs nuo visų kitų afrikietiško plaukų pynimo salonų, kuriuose buvo lankiusis: visi jie toje miesto dalyje, kur pilna grafičių, priplėkusių pastatų ir nesutiksi baltaodžio; visų ryškios iškabos su tokiais užrašais kaip „Aišos ir Fatimos afrikietiškas plaukų pynimas“, su radiatoriais, kurie žiemą prišildo per daug, ir su oro kondicionieriais, kurie vasarą nevėsina; juose dirba prancūzakalbės kirpėjos iš Vakarų Afrikos, o viena jų, dažniausiai savininkė, angliškai moka geriausiai, todėl atsakinėja į telefono skambučius; kitos įprastai būna jai pavaldžios. Dažnai kuri nors moteris sau ant nugaros koku nors audeklu laiko prisirišusi kūdikį. Būna ir mažų vaikų, miegančių ant nutrintos sofos, pridengtos kirpėjų skraiste. Kartais užsuka vyresnių vaikų. Visi kalbasi garsiai ir greitai, prancūzų, volofų ar mandingų kalbomis, o su klientais kirpėjos kalba laužyta ir keista anglų kalba, nes gerai jos neįvaldžiusios jau vartoja žargoniskus amerikonizmus, žodžių neištardamos iki galo. Kartą Filadelfijoje kirpėja iš Gvinėjos pasakė Ifemelu: „Tu nesduoj... Ensa, kai spyka.“ Moteriai teko keletą kartų pakartoti, kol Ifemelu suprato, kad jai sakoma: „Tu neįsivaizduoji... Eina sau, kaip supykau.“

Mervinas Smitas buvo linksmas ir šnekus. Vairuodamas kalbėjo apie tai, kaip karšta ir kad gali dingti elektra.

– Senukams toks karštis – mirtis. Žinot, jei neturi oro kondicionierių, jiems tenka keliauti į prekybos centrą. Prekybos centruose atsivėsina nemokamai. Bet kartais jų ten niekas nenuveža. Žmonės turėtų pasirūpinti senukais, – kalbėjo vairuotojas, kurio džiugios nuotaikos Ifemelu tylėjimas nė kiek netemdė.

– Štai ir atvykom, – tarė jis, sustojęs priešais apleistų pastatų eilę.

Salonas buvo įsiterpęs tarp kinų restorano „Laimingas džiaugsmas“ ir parduotuvėlės, kurioje prekiaujama loterijos bilietais. Viduje dvelkė atsainumu, sienas puošė atsilupinęję dažai, dideli plakatai, kuriuose pavaizduotos supintų plaukų šukuosenos, ir mažesni su užrašu GREITAS MOKESČIŲ GRAŽINIMAS. Trys moterys, vilkinčios marškinėliais ir šortais iki kelių, pynė kasytes susėdusiems klientams. Kampe ant sienos kabėjo mažas televizorius ir kiek per garsiai rodė Nigerijoje sukurtą filmą: vyras mušė žmoną, o žmona gūžėsi ir šaukė, dėl prastos garso kokybės – gan šaižiai.

– Sveiki! – pasisveikino Ifemelu.

Visos į ją atsisuko, bet tik viena, ko gero, pagrindinė Mariama, atsakė:

– Sveika atvykusi.

– Norėčiau, kad supintumėt kasytes.

– Kokias?

Ifemelu paaiškino, kad norėtų pusiau garbanoto pynimo, ir paklausė, kiek tai kainuotų.

– Du šimtai, – atsakė Mariama.

– Aną mėnesį mokėjau šimtą šešiasdešimt.

Paskutinį kartą plaukus pynėsi prieš tris mėnesius.

Mariama nieko neatsakė ir akimis grįžo prie pinamų plaukų.

– Tai šimtas šešiasdešimt? – paklausė Ifemelu.

Mariama gūžtelėjo pečiais ir nusišypsojo.

– Gerai, bet turėsi ateiti darkart. Sėskis. Palauk Aišos. Ji greitai baigs.

Mariama parodė į žemiausio ūgio kirpėją, sergančią odos liga (rankos ir kaklas buvo nusėti šviesiai rožinėmis dėmėmis), kuri atrodė bauginamai užkrečiama.

– Sveika, Aiša, – tarė Ifemelu.

Aiša žvilgtelėjo į Ifemelu, nežymiai linktelėjo, nutaisiusi

abejingą ir savo neišraiškingumu kone atstumiančią veido išraišką. Kažkuo ji pasirodė keista.

Ifemelu sėdėjo šalia durų; ant aptrinto stalo stovėjęs ventiliatorius veikė visu pajėgumu, bet salone vis tiek buvo tvanku. Šalia ventiliatoriaus gulėjo plaukų šepečiai, prisegamų plaukų sruogų pakuotės, stori žurnalai išplyšusiais lapais ir krūvos spalvingų vaizdo diskų. Į kampą, šalia saldinių aparato ir ap rūdijusio, šimtą metų nenaudoto plaukų džiovintuvo, buvo atremtas grindų šepetys. Televizoriaus ekrane tėvas mušė du savo vaikus, nenatūraliai smogdamas į orą tiesiai jiems virš galvų.

– Ne! Blogas tėvas! Blogas vyras! – sušuko kita kirpėja, spok sodama į televizorių ir krūpčiodama.

– Tu iš Nigerijos? – paklausė Mariama.

– Taip, – atsakė Ifemelu, – o jūs?

– Mudvi su seserim Halima iš Malio, o Aiša iš Senegalo, – atsakė Mariama.

Aiša nepakėlė akių, o Halima savo bičiulei afrikietei Ifemelu širdingai nusišypsojo; amerikietei taip šiltai nesišypsoję. Ji buvo itin žvaira, vyzdžiai lakstė taip nedarniai, kad Ifemelu net galva apsisuko, nesuprantant, kuria akimi Halima į ją žiūri.

Ifemelu vėdinosi žurnalu.

– Kaip karšta, – tarė ji. Šios moterys bent jau neatrėš: „Karšta? Juk tu iš Afrikos!“

– Žiauri karščio banga. Deja, vakar sugedo oro kondicionierius, – tarė Mariama.

Ifemelu žinojo, kad oro kondicionierius sugedo ne vakar, o daug seniau, gal iš viso niekad neveikė; bet vis tiek linktelėjo ir pridūrė, kad galbūt perkaito. Suskambo telefonas. Mariama pakėlė ragelį ir po akimirkos tarė:

– Ateikite dabar.

Būtent dėl šių žodžių su afrikietiško plaukų pynimo salonais Ifemelu nebesitaria iš anksto. Pasako ateiti dabar, o atėjęs randi dar du žmones, laukiančius, kol jiems supins smulkias kasytes, bet šiuokart savininkė nuramino:

– Luktelk, mano sesuo tuoj ateis į pagalbą.

Telefonas vėl suskambo, šįkart Mariama kalbėjo prancūziškai, vis garsiau ir garsiau, kol galiausiai liovėsi pynusi kasytes ir ėmė šaukti bei mosuoti rankomis. Paskui, iš kišenės išsitraukusi ir išlanksčiusi geltoną „Western Union“ blanką, pradėjo diktuoti skaičius.

– *Trois! Cinq! Non, non, cinq!**

Moteris, kurios plaukus ji pynė smulkiomis ir, rodės, iki skausmo standžiomis kasytėmis, griežtai išrėžė:

– Greičiau! Visos dienos čia negaišiu!

– Atleiskit, – tarė Mariama. Bet vis tiek prieš tęsdama darbą padiktavo skaičius iš „Western Union“ blanko, telefoną įspraudusi tarp peties ir ausies.

Ifemelu atsivertė Žano Tumerio romaną *Nendré*** ir permetė akimis keletą puslapių. Jau senokai norėjo jį perskaityti, manydama, kad jai patiks, nes Bleinui nepatiko. Šis savo švelniai pakančiu tonu buvo jį pavadinęs manieringu kūrinium. Jiedviem kalbantis apie romanus, visada nutaisydavo būtent tokį toną, nors būdavo tikras, kad Ifemelu, šiek tiek ilgėliau pamąščiusi, pripažintų, jog Bleinui patinkantys romanai yra vertingesni; parašyti jaunų ar apyjaunių vyrų, be to, juose tiek visko daug: jie pasižymi įspūdinga, stulbinama prekių ženklų, muzikos, komiksų bei legendinių asmenybių gausa ir per kraštus besiliejančiomis emocijomis, o kiekvienas sakinytis stilingai apmąsto savo

* Trys! Penki! Ne, ne, penki! (*Pranc.*)

** Amerikiečių romanisto, poeto Jeano Toomerio romanas *Cane* (1923).

paties stilingumą. Ji daug tokių skaitė, nes Bleinas rekomendavo, bet jai jie buvo lyg cukraus vata, akimirksniu ištirpstanti iš jos liežuvio atminties.

Užvertė romaną; tokiaame karštyje negalėjo susikaupti. Suvalgė gabaliuką aptirpusio šokolado, išsiuntė Daikui žinutę, kad paskambintų po krepšinio treniruotės, ir pasivėdino. Perskaitė įspėjimus ant sienos priešais – PO SAVAITĖS KASYTĖS NETAISOMOS. ASMENINIAI ČEKIAI NEPRIIMAMI. PINIGAI NEGRAŽINAMI – bet labai stengėsi nesidairyti į kampus, nes žinojo, kad ten išvystų šūsnis po vamzdžiais sugrūstų apipelijusių laikraščių, suodžių ir visokių senų puvenų.

Galiausiai Aiša baigė pinti klientei plaukus ir paklausė Ifemelu, kokios spalvos prisegamų plaukų sruogų norėtų.

– Ketvirto numerio.

– Prasta spalva, – atšovė Aiša.

– Visada šitą renkuosi.

– Atrodyti purvinai. Nenori pirmo numerio?

– Per ryškiai juoda, nenatūrali, – paaiškino Ifemelu, išsileisdama plaukus. – Kartais renkuosi antrą numerį, bet ketvirtas panašiausias į mano natūralią plaukų spalvą.

Aiša gūžtelėjo pečiais taip išdidžiai, tarsi sakytų, kad ne jos problema, jei klientė neturi skonio. Nuėjo prie spintelės, paėmė dvi pakuotes prisegamų plaukų sruogų ir patikrino, ar abi tos pačios spalvos.

– Kodėl netiesinti plaukų?

– Man jie patinka tokie, kokius Dievas sukūrė.

– Bet kaip tu juos išsišukuoti? Sunku šukuoti, – stebėjosi Aiša.

Ifemelu atsinešė savo šepetį. Palengva šukavo tankius, švelnius, stipriai susisukusius plaukus, kol jie pasišiaušė ir virto aureole virš galvos.

– Nesunku iššukuoti, jei tinkamai drėkinti, – tarė ji švelniu tonu, kurį nutaisydavo kaskart, mėgindama paaiškinti kitai juodaodei natūralių plaukų privalumus.

Aiša suprunkštė; akivaizdžiai nesuprato, kam savo noru kentėti, šukuojant natūralius plaukus, kai galima juos išsitiesinti. Atskyrė vieną Ifemelu plaukų sruogą, ištraukė dalį prisegamų plaukų iš kuokšto ant stalo ir ėmė mikliai pinti.

– Per standu, – tarė Ifemelu, – nepinkit standžiai.

Kadangi Aiša ir toliau pynė kuo standžiau, Ifemelu pamanė, kad jos nesuprato, todėl palietė veržiančią kasytę ir tarė:

– Veržia, veržia.

Aiša nustūmė jos ranką.

– Ne, palik. Gerai.

– Veržia! – pakartojo Ifemelu. – Prašau atlaisvinti.

Mariama jas stebėjo. Išrėžė kažką prancūziškai ir Aiša kasytę atlaisvino.

– Atleisk, – tarė Mariama, – ji nelabai supranta.

Bet iš Aišos veido Ifemelu matė, kad moteris ją puikiai suprato. Tiesiog Aiša buvo tikra turgininkė, nepasiduodanti kosmetiniam amerikiečių kruopštumui aptarnaujant klientus. Ifemelu įsivaizdavo ją dirbančią Dakaro turguje, kaip tą daro kirpėjos iš Lagos: pučiasi nosis ir šluostosi rankas į klientų skraistes, šturkščiai kraipo jiems galvas, kad būtų patogiau dirbti, skundžiasi per vešliais, per sunkiais ar per trumpais jų plaukais, šukčioja praeinančioms moterims, tuo pat metu per garsiai plepėdamos ir per standžiai pindamos.

– Pažįsti ją? – paklausė Aiša, dėbteldama į televizoriaus ekraną.

– Ką?

Aiša pakartojo rodydama į aktorę ekrane.

– Ne, – atsakė Ifemelu.

– Juk tu iš Nigerijos.

– Bet jos nepažįstu.

Aiša parodė į krūvą DVD ant stalo.

– Anksčiau per daug vudu. Labai blogai. Dabar Nigerijos filmai labai geri. Dideli gražūs namai!

Ifemelu buvo nekokios nuomonės apie Nolivudo* filmus, kurie pasižymėjo perdėtu teatrališkumu ir neįtikimais siužetais, bet pritariamai linktelėjo, nes viename sakinyje išgirsti žodžius „Nigerija“ ir „gerai“ buvo tikra prabanga, net jeigu juos ištaria keista senegaliėtė. Taigi Ifemelu nusprendė vertinti tai kaip ženklą, kad jai metas grįžti namo.

Visi, kuriems pasakydavo apie savo sprendimą grįžti į tėvynę, labai nustebdavo ir laukdavo paaiškinimo, o jai pridūrus, kad grįžta savo noru, pašnekovai net antakius pakeldavo.

– Nutrauksi savo tinklaraštį, parduosi butą ir grįši į Lagosą, kad dirbtum žurnalo redakcijoje už prastą atlyginimą, – baisesjosi tetulė Udžiu ir dar pakartojo, kad dukterėčia suvoktu, kokia tai kvailystė.

Ifemelu sprendimas grįžti nenustebino tik Ranjinudo, jos senos draugės iš Lagoso.

– Lagose dabar labai daug sugrįžėlių iš Amerikos, grįžk ir tu. Kasdien tokius matau – nešasi buteliukus vandens, lyg mirtų nuo karščio, kas minutę negurkštelėję, – tarė Ranjinudo.

Jiedvi su Ranjinudo visada palaikė ryšį. Iš pradžių retokai, nes susirašinėdavo laiškais, bet atsiradus interneto kavinėms, paplitus mobiliesiems telefonams ir suklestėjus feisbukui, ėmė bendrauti aktyviau. Tai Ranjinudo prieš kelerius metus jai pasakė, kad Obinzė ruošiasi vesti.

– Tuo tarpu O dabar tikras turčius. Žinokis, ko netekai! – tarė Ranjinudo.

* Taip praminta Nigerijos kino pramonė.

Ifemelu apsimetė, kad ši žinia jos nesudomino. Galų gale, juk su Obinze seniai nebendruoja, be to, pradėjo naujus santykius su Bleinu ir mielu noru pratinasi prie bendro gyvenimo. Vis dėlto padėjus ragelį ją užplūdo mintys apie Obinzę. Įsivaizduodama jo vestuves pajuto graužatį, neaiškia graužatį. Bet tarė sau, kad dėl jo džiaugiasi, ir nusprendė jam parašyti. Nebuvo tikra, ar jo adresas nepasikeitęs, taigi išsiuntė elektroninį laišką. Atsakymo beveik nesitikėjo, bet jis atrašė. Ji susirašinėjimo netęsė, supratusi, kad joje vis dar rusena silpna ugnelė. Geriau viską palikti, kaip yra. Praeitą gruodį Ranjinudo sakė mačiusi jį Palmso prekybos centre su mažąja dukrele (Ifemelu niekaip negalėjo įsivaizduoti naujo, didelio ir modernaus prekybos centro Lagose; mintyse regėjo ankštą senąją prekybcentrį „Mega“).

– Jis atrodė toks *pasitempęs*, o jo duktė tokia daili, – pasakoją Ranjinudo.

Ifemelu net skausmas pervėrė, pagalvojus, kaip pasikeitė jo gyvenimas.

– Nigerijos filmai dabar labai geri, – pakartojo Aiša.

– Taip, – entuziastingai pritarė Ifemelu.

Štai kuo ji tapo – pranašiškų ženklų ieškotoja. Nigerijos filmai geri, taigi grįžus namo jai bus gerai.

– Tu iš Nigerijos jorubų*, – tarė Aiša.

– Ne, iš igbų.

– Igbų? – Pirmą kartą Aiša nusišypsojo, parodydama tiek pat smulkių dantų, kiek ir tamsių dantėnų.

– Aš manyti, kad tu joruba, nes tu tamsi, o igbai šviesūs. Aš turėti du igbus vyrus. Labai geri. Igbai vyrai labai gerai rūpintis moterimis.

* Jorubai – tauta, gyvenanti Vakarų Afrikoje, daugiausia dabartinės Nigerijos pietvakariuose.

Aiša kone šnabždėjo, o iš jos tono galėjai pajusti seksualinę užuominą. Jos dėmės ant rankų ir kaklo veidrodyje atrodė baisiai skausmingos. Ifemelu įsivaizdavo plyštančias bei šlapiuojančias pūsles ir besilupančią odą. Nusisuko į šoną.

– Igbų vyrai labai gerai rūpintis savo moterimis, – pakartojo Aiša. – Aš noriu ištekėti. Jie mane myli, bet sako, kad šeima norėti igbų moters. Igbų vyrai vesti tik igbų moteris.

Ifemelu vos susitvardė nesusijuokusi.

– Nori ištekėti už abiejų?

– Ne, – atsakė Aiša, nekantriai sumosavusi rankomis. – Noriu vesti vieną. Bet ar tai tiesa? Igbų vyrai vesti tik igbų moteris?

– Igbai gali tuoktis su bet kuo. Mano pusseserės vyras yra jorubas, o dėdės žmona – iš Škotijos.

Aiša nustojo pinti kasytes ir pažvelgė į Ifemelu veidrodyje taip, tarsi svarstyty – tikėti ja ar ne.

– Mano sesuo sakyti, kad tai tiesa. Igbų vyrai vesti tik igbų moteris, – tarė ji.

– Iš kur tavo sesuo žino?

– Ji pažinoti daug igbų Afrikoje. Ji pardavinėti drabužius.

– O kur ji gyvena?

– Afrikoje.

– Kur? Senegale?

– Benine.

– Kodėl sakai „Afrikoje“, užuot pasakiusi šalį, kurią turi omeny? – paklausė Ifemelu.

Aiša suprunksė.

– Tu nežinoti Amerikos. Kai sakyti „Senegale“, amerikiečiai klausti, kur tai. Mano draugės iš Burkina Faso klausė, ar ši šalis Lotynų Amerikoje.

Aiša toliau pynė kasytes pašaipiai šypsodamasi, o paskui paklausė, lyg Ifemelu nesuprastų, kaip čia viskas yra:

– Ar tu seniai Amerikoje?

Ir tuomet Ifemelu suprato, kad Aiša jai visai nepatinka. Norėjo kalbėtis tik tiek, kiek to reikės, kol mergina šešias valandas pils jai kasytes, taigi apsimetė neišgirdusi ir išsitraukė telefoną. Daikas į jos žinutę dar nebuvo atrašęs. Visada atrašydavo per keletą minučių, gal dar nesibaigė krepšinio treniruotė, o gal su draugais žiūri kokį nors kvailą vaizdelį per jutubą. Paskambino jam ir paliko ilgą žinutę, garsiai postringaudama apie jo krepšinio treniruotę, klausdama, ar Masačusetse taip pat karšta, ar šiandien vesis Peidžė į kiną... Paskui pagauta įkvėpimo parašė laišką Obinzei ir, neleidusi sau jo perskaityti, išsiuntė. Parašė grįžtanti į Nigeriją ir, nors ten jos jau laukė naujas darbas, nors jos automobilis jau buvo gabenamas į Lagosą, tik tada pirmą kartą ūmai pajuto, kad tai tiesa. *Ji ką tik apsisprendė kraustyti atgal į Nigeriją.*

Aiša nepasidavė. Kai tik Ifemelu pakėlė akis nuo telefono, vėl paklausė:

– Ar tu seniai Amerikoje?

Ifemelu neskubėdama įsidėjo telefoną atgal į rankinę. Prieš kelerius metus panašaus klausimo buvo sulaukusi per vienos iš tetulės Udžiu draugių vestuves, tuomet atsakė: „Dvejus metus“, ir tai buvo tiesa, bet iš pašaipios nigerietės veido išraiškos suprato, jog, norint, kad Amerikos nigeriečiai, Amerikos afrikiečiai ir apskritai Amerikos imigrantai į tave žiūrėtų rimtai, reikia būti pragyvenus ilgiau. „Šešerius metus“, – atsakė, kai ištis buvo išgyvenusi tik pusketvirtų, „aštuonerius“ – vietoje penkerių, o dabar, kai iš tikrųjų buvo čia praleidusi trylika metų, meluoti kaip ir nereikėjo, bet vis tiek pamelavo.

– Penkiolika metų, – atsakė ji.

– Penkiolika? Ilgai. – Aišos akyse pasirodė pagarba. – Gyventi čia, Trentone?

– Prinstone.

– Prinstone. – Aiša stabtelėjo.

– Tu studentė?

– Ką tik baigiau mokslinį darbą, – atsakė žinodama, kad Aiša nesupras, apie ką ji kalba, o kaskart, kai Aiša sutrikdavo, Ifemelu apimdavo piktdžiuga. Taip, Prinstone. Taip, tokioje vietoje, apie kokią Aiša galėtų tik pasvajoti, tokioje, kur niekada nebūtų skelbimų GREITAS MOKESČIŲ GRAŽINIMAS, nes žmonėms iš Prinstono tokių dalykų nereikia.

– Bet grįžtu atgal į Nigeriją, – staiga pridūrė Ifemelu, pajutusi sąžinės graužatį, – jau kitą savaitę.

– Aplankyti šeimą?

– Ne, grįžtu ten gyventi.

– Kodėl?

– Kaip tai „kodėl“? O kodėl ne?

– Geriau siųsti pinigus. Nebent tavo tėvas – svarbus asmuo.

Tu turėti ryšių?

– Gavau darbą, – atsakė ji.

– Gyventi Amerikoje penkiolika metų ir nuspręsti grįžti į Nigeriją dirbti? – Aiša kvailai išsiviepė. – Ar tu galėti ten gyventi?

Aiša jai priminė tetulės Udžiu žodžius, šiai pagaliau susitaukusi, kad Ifemelu rimtai nusiteikusi grįžti: „Ar susidorosi?“, ir jos prielaida, kad Ifemelu neatitaisomai paveikta Amerikos, ją net nupurtė. Ifemelu tėvai irgi, rodės, manė, kad Nigerijoje ji nebepritaps.

– Dabar tu bent jau Amerikos pilietė, bet kada galėsi ten grįžti, – sakė jai tėvas.

Abu tėvai viltingai klausė, ar Bleinas atvyks su ja. Ją net juokas ėmė, kaip dažnai jie dabar apie jį klausinėjo, mat prireikė nemažai laiko, kol susitaikė su mintimi, kad jos vaikinai – juodaodis

amerikietis. Įsivaizdavo tėvus tyliai puoselėjančius viltis, kad jiedu su Bleinu susituoks: motina turbūt jau rinkosi maisto bei gėrimų tiekėjus ir derino spalvas, o tėvas svarstė, į kurį įtakingą draugą kreiptis dėl finansavimo. Nenorėdama sudaužyti jų vilčių, juolab kad tai buvo taip nesunku ir vildamiesi jie buvo tokie laimingi, Ifemelu tėvui atsakė:

– Nusprendėme, kad aš atvyksiu pirma, o Bleinas – po keleto savaitių.

– Nuostabu, – atsakė tėvas, ir ji nieko nebebridūrė – tegu ir toliau viskas būna nuostabu.

Aiša kiek per stipriai truktelėjo jai plaukus.

– Penkiolika metų Amerikoje labai daug, – tarė Aiša, nors iš tiesų svarstė, ar ji turi vaikina, o gal yra ištekėjusi.

– Grįžtu į Nigeriją ir dėl savo vaikino, – tarė Ifemelu, nustebindama pati save. *Savo vaikino*. Kaip lengva meluoti nepažįstamiesiems, kurti įsivaizduojamo gyvenimo istorijas.

– A! Gerai! – džiugiai atsakė Aiša; pagaliau Ifemelu pateikė jai suprantamą priežastį, dėl kurios nori grįžti.

– Ištekėti?

– Galbūt. Pažiūrėsime.

– O! – Aiša nustojo pinti kasytes ir stiklinėmis akimis pažvelgė į ją veidrodyje; Ifemelu išsigando akimirka pamaniusi, kad ta mergina gali turėti aiškiaregės galių ir suprasti jos melą.

– Noriu parodyti tau savo vyrus. Aš jiems paskambinti. Jie ateiti ir tu pamatyti. Pirmiausia aš paskambinti Chidžijokei. Jis – taksi vairuotojas. Paskui Emekai. Jis – apsaugininkas. Tu juos pamatyti.

– Nereikia jiems skambinti vien tam, kad aš juos pamatyčiau.

– Ne. Aš paskambinti. Tu jiems pasakyti, kad igbų vyrai vestė ne tik igbų moteris. Jie tavęs paklausyti.

– Ne, tikrai, aš negaliu.

Aiša kalbėjo toliau, lyg jos negirdėtų.

– Tu jiems pasakyti. Jie tavęs paklausyti todėl, kad tu jų sesuo, tu iš igbų. Gerai bet kuris. Aš noriu ištekėti.

Ifemelu žiūrėjo į Aišą, žemaūgę, eilinių veido bruožų senegalię dėmėta oda, turinčią du vaikus iš igbų genties (kad ir kaip neįtikėtinais tai skambėtų) ir primygtinai norinčią, kad Ifemelu su jais susipažintų bei paragintų ją vesti. Puiki tema įrašui jos tinklaraštyje: „Keistas neamerikietės juodaodės atvejis, arba Kokių beprotybių dėl įtampos griebiasi imigrantai“.